

Wilhelm Micholitz

Trong bài “[Hoa Lan Việt Nam và các Khoa Học Gia Ngoại Quốc](#)”, chúng tôi có sơ lược vài giòng về Wilhelm Micholitz, nhưng lại sơ sót quên tên ông ở hàng đầu. Thực là một sơ sót đáng trách, vậy xin ghi lại để chúng ta được rõ và ghi ơn người đã giới thiệu các các cây lan Việt với thế giới bên ngoài.

Wilhelm Micholitz sinh năm 1854 tại Saxony (Đức) và mất vào năm 1932. Ông là một nhà thám hiểm và sưu tầm hoa lan cho công ty Frederick Sanders & Son do ông Henry Frederick Conrad Sander, một đại thương gia tại St Albans, Anh Quốc, chuyên nhập cảng hoa lan từ khắp nơi trên thế giới. Micholitz đi khắp nơi từ Phi Luật Tân, Tân Tây Lan, Việt Nam, Miến Điện cho tới Nam Mỹ. Trong những chuyến thám hiểm này ông đã sưu tầm được rất nhiều hoa lan và phải đương đầu với biết bao nhiêu chuyện hiểm nghèo đã xảy ra. Nào là chuyện tàu chở lan của ông bị cháy, nào là chuyện giết chóc dã man giữa bộ lạc thổ dân dẫn ông đi tìm lan với một bộ lạc dã man khác.

Ông đã tìm được nhiều giống lan như:

- *Dendrobium atrovioleaceum*
- *Dendrobium dearei*
- *Dendrobium johnsoniae*
- *Dendrobium spectabilis*
- *Dendrobium schutzei*
- *Dendrobium speciosissimum*
- *Anoectochilus sanderianus*
- *Anoectochilus leopoldii II*
- *Anoectochilus bohnhoffianum*

Nhiều cây lan đã mang tên ông như: *Aerides micholitzii*, *Spathoglottis plicata* var. *micholitzii*, *Bulbophyllum micholitzii* và *Coelogyne micholitzii*.

Sau nhiều năm vất vả lặn lội trong rừng thẳm, núi cao ông đã về hưu với một đời sống sung túc, nhưng chẳng may sau cuộc Đệ Nhất Thế Chiến tiền bạc bị mất giá cho nên ông bị khánh tận và sống trong cảnh nghèo đói cho tới khi qua đời vào năm 1932, hưởng thọ 78 tuổi.

Theo các tài liệu, có 2 cây lan đặc hữu của Việt Nam do ông tìm ra đã nổi danh trên thế giới đó là cây *Coelogyne moorena* (Thanh Đạm Tuyết Ngọc) và cây *Cymbidium sanderae* chưa có tên Việt.

Coelogyne mooreana

Wilhelm Mitcholitz đã tìm thấy cây lan này trên ngọn núi Lang Bian, Đà Lạt, Lâm Đồng và gửi về cho ông Frederick Sander. Cây lan này nở hoa và đoạt giải nhất của Hoàng gia Anh Quốc (FCC/RHS) vào năm 1905. Frederick Sander đặt tên *Coelogyne mooreana* để vinh danh F. W. Moore, Giám đốc vườn thảo mộc Glasnevin tại Dublin. Robert Rolfe là người đã mô tả cây lan này trên thông tri của viện thảo mộc Kew, Anh Quốc vào năm 1907 với tên *Coelogyne mooreana* 'Brockhurst'.

Thanh Đàm Tuyết Ngọc mọc từng cụm. Củ cao 5-7 cm, có 2 chiếc lá mềm, xanh bóng dài từ 30- 40 cm, rộng 2.5-3.5 cm. Dò hoa mọc từ giữa mầm non, lên thẳng cao 25-40 cm mang theo 4-8 hoa ngang từ 6-10 cm. Hoa trắng nhị vàng cam, có hương thơm nhẹ, nở vào mùa Xuân-Hạ. (Xin xem bài [Thanh Đàm Tuyết Ngọc](http://www.hoalanvietnam.org) trên trang www.hoalanvietnam.org).

Tại quận Cam Hoa Kỳ, trong kỳ họp của Hội Hoa Lan Người Việt tháng 7 vừa qua có 2 cây *Coelogyne* nở hoa. Một cây của Ngô Tạo và một cây của chị Nguyễn Thị Nguyệt đã chiếm giải Lan Việt đẹp nhất tháng 8-2010.

Cây lan của Ngô Tạo

Cây lan của Nguyễn Thị Nguyệt

Coelogyne mooreanae

Trên thị trường hiện nay có cây lan lai giống giữa cây *Coelogyne lawrenciae* và cây *Coelogyne mooreanae* mang tên *Coelogyne Mem. William Micholitz* rất đẹp. Cây lan được cầu chứng vào năm 1950 để tưởng nhớ tới người đã tìm ra cây lan tuyệt đẹp này.

Hình: Cal Orchids

Cymbidium sanderae

Năm 1904, Wilhelm Micholitz đã tìm thấy cây lan này tại Lang Bian, Đà Lạt và gửi cho Frederick Sander. Theo tài liệu cây lan này thoát tiên chỉ là một biến dạng của cây *Cymbidium parishii* ở Miền Điện và cây *Cymbidium parishii* var. *sanderae* do Rolfe công bố vào năm 1904. Nhưng trong hình ảnh, hoa của 2 cây lan này hoàn toàn khác biệt. Mãi cho đến 84 năm sau, tức là năm 1988, Phillip Cribb và Du Puy mới nhận ra sự khác biệt và tách cây *Cym. sanderae* thành một giống khác.

Cym. parishii
Hình: orchidhunter.com

Cym. parishii var. *sanderae*
Hình: orchidspecies.com

Gunnar Seidenfaden, một khoa học gia danh tiếng về lan đã cho biết trên trang 339 trong cuốn Orchids of Indochina như sau:

Cây lan *Cym. sanderae* là một cây lan **đặc hữu của Việt Nam, mọc tại Lang Bian**, Lâm Đồng, căn cứ vào mẫu do Micholitz gửi cho Sander. Sau đó Sander lại nhận được thêm một số cây gửi đi từ Lang Bian. Khi nở, hoa chỉ có 2-3 cây, trong số này lưỡi hoa có đốm màu đậm, còn các cây khác lưỡi không có đốm được gọi là *Cymbidium x ballianum*.

Mùa Xuân năm 2009 và 2010, chúng tôi có về thăm Đà Lạt, nhưng không hề thấy giống lan này trong các bộ sưu tập của những người chơi lan nổi tiếng tại đây, cũng như trong bộ sưu tập hình ảnh và trong danh sách các loài lan tại tỉnh Lâm Đồng của Nông Văn Duy.

Chẳng lẽ cây lan này mọc ở Đà Lạt là một sự nhầm lẫn? Chúng tôi hy vọng không phải là vậy. Có lẽ nó còn ẩn mình ở đâu đó chưa ai tìm ra được mà thôi. Tuy nhiên tại Hoa Kỳ, nơi cách xa Việt Nam vạn dặm trùng dương, chúng tôi vẫn giữ gìn nó như một bảo vật của cổ hương yêu dấu. (Xin xem chi tiết trong bài [Cymbidium sanderae](http://www.hoalanvietnam.org) trên trang www.hoalanvietnam.org.)

Wesminster 1-9-2010
BÙI XUÂN ĐÁNG